

15. *Idem*, A. Juventio.

Ea quæ pater testamento suo filios increpatis¹⁴ scripsit, infames quidem filios jure non faciunt, sed apud bonos et graves opinionem ejus, qui patri displicuit, onerant. — 15 kal. novemb. ipsa A. 5 et DIOXYSIO CONSS. 250.

14. Imp. GORDIANUS A. Jovino

Nullam existimationis infamiam avunculus tuus pertimescat ictibus¹⁵ subjectus [ob crimen questione habita], si sententia non præcessit, ignominie maculam irrogans. — Dat. kal. sept. Pio et PONTIANO CONSS. 259.

15. *Idem*, A. Sulpitiae.

Decreto amplissimi ordinis luctu fœminarum diminuto, tristior habitus ceteraque hoc genus insignia mulieribus remittuntur: non etiam intra tempus¹⁶, quo his eligere maritum moris est, matrimonium contrahere permititur: cum etiam, si nuptias alias intra hoc tempus secuta est, tam ea, quam is sciens eam duxit uxorem, etiam si miles sit, perpetuo edicto labem pudoris contrahat. — P. P. 17 kal. Jul. GORDIANO A. et AVIOLA CONSS. 240.

16. *Idem*, A. Domitiano.

Fustibus cesum, cui per preconem¹⁷ ita dictum est¹⁸, ἐποκράτησε, [id est, calumniantur es,] ut calumniatorum¹⁹ videri notatum, ideoque esse famosum, manifestum est. — P. P. 5 kal. Aug. SABINO et VENUSTO CONSS. 241.

17. *Idem*, A. ad Magnum.

Verbum precibus insertum potius verecundiam onerare, quam ullam existimationis maculam videtur aspergere. Etenim cum non causa cognita²⁰ ictum est ἐποκράτησε, sed ad postulatum patroni, interlocutione iuris responsum sit: nequaquam hoc infamiam irrogat. — P. P. 8 kal. Octob. ATTICO et PRÆTEXTATO CONSS. 243.

18. Imp. VALERIANUS et GALLIENUS AA. Antioch.

Non damnatos quidem dyntaxat injuria, sed pactos²¹ quoque perpetuum edictum infamat. Verum pactos eos demum, qui illos adversarii nummos pro malo conscientia²² ex transactione numerassent, in hac causa placuit intelligi. Ceterum simplex ejus [rei] gratia integrum pacti existimationem illibataque conservat. Quod si jurejurando decisio contractio sit: nemo dubitaverit, quin religionem absolutio judicantis sequatur. — P. P. 4 kal. Jan. SECULARE et DONATO CONSS. 261.

19. Imp. CARINUS et NUMERIAN. AA. Aristocrati.

Interlocutio presidis²³, qua indicta est, infamem eum, de quo queris, fecisse non videtur, cum non specialiter ob injuriam, vel admittas vim condemnatus sit, sed ita presidis verbis gravatus et admonitus, ut ad melioris vita frugem se reformet. — P. P. 17 kal. febr. CARINO 2 et NUMERIANO AA. CONSS. 284.

20. Imp. DIOCLET. et MAXIM. AA. et CC. Fortunato.

Improbum fonus exercentibus, et usuras²⁴ usurarum illicite exigentibus, infamie macula irroganda est. — S. 17 kalend. Mart. ipsi AA. CONSS. 287.

21. *Idem*, AA. et CC. Statio.

Si fratres tui minores²⁵ dumtaxat ætate [in] ludicra²⁶ artis ostentatione spectaculum sui populo præbuerunt, inviolatam existimationem obtinent. — Dat. 5 kalend. septembr. ipsi AA. CONSS. 287.

22. *Idem*, AA. et CC. Domitiano.

Fidem rumpens²⁷ societas, cum infamia periculo, suo nomine pro socio conventus, ad faciendum satis urgetur. — Dat. 6 id. decemb. NICOMEDIE, CC. CONSS. 293.

TIT. XIII.

DE PROCURATORIBUS¹.

1. Divus ANTONINUS PIUS A. Severo.

Cautio ratificationis² tunc exigitur a procuratore, quoties³ incertum est. pr. D. quib. ex caus. in possess. L. 8, in fin. infr. quom. et quando iudex; L. 2, in fin. infr. ubi in rem actio. — 7. L. 54, D. h. t. L. 2, pr. D. de R. J. — 8. Vide tamen L. 42, D. h. t.; L. 5, § 2, D. de liber. caus. — 9. Add. L. 55, D. h. t. — 10. L. 35, § 5; L. 45, § 4; L. 70, D. eod. — 11. Arg. L. 1, infr. de reis postul. — L. 5, pr. D. de publ. jud. — L. 17, § 2, D. ad municip. — 12. § ult. Inst. de except. add. tamen L. 8, § 2, D. L. 9, L. 15, infr. h. t. — 13. L. 11, L. 25, infr. eod. L. 8, § 5, D. mandati; L. 4, in fin. D. de appellat. — 14. Immo vide L. 7, supr. h. t. — 15. L. 55, D. eod. — 16. L. 7, supr. de transact. — L. 12, D. de pact. — 17. Add. L. 10, in fin. L. 11, L. 12, D. h. t. de pact. — 18. § ult. Inst. de curat. — L. 15, D. de tutela; L. 9, D. ratam rem. — 19. L. 8, supr. h. t.

Tr. XIII. — 1. L. 5, D. 3, L. 12, L. 29, § 1, D. h. t., § 3, Iust. de salutis. — 3. L. 21, D. ratam rem. — 4. L. 26, infr. h. t.; L. 3, infr. quor. appetat. — 5. L. 8, § 5, D. h. t. — 6. L.

est, an ei negotium mandatum sit. — P. P. 4 id. octobr. GALLICANO et VENUSTO CONSS. 151.

2. Divi FRATRES Sextilie.

Cum rem pecuniariam esset dicata, potes per maritum tuum solemnibus impletis, appellatio adversaria tua respondere: cum appellations pecuniarie etiam per procuratores⁴ exerceri ab utraque parte litigantium possint. — Accepta 8 kal. Aug. ipsi 4 et 5 AA. CONSS. 163.

3. Imp. SEVERUS et ANTONINUS AA. Pomponio.

Eum, qui res agit heredum, a quibus tibi deberi fideicommissum dicitur, evoca ad prætorum virum clarissimum: qui aut tibi respondere cogetur, aut ab administratione negotiorum secundum formam juridictionis prohibebitur. Deliberabit autem prætor, si non defendantur heredes, an mittere te in possessionem⁶ debeat, securitas jurisdictionem, quæ exerceri adversus indefensos solet. — P. P. 10 kal. septemb. CHILONE et LIBONE CONSS. 205.

4. *Idem*, AA. Saturnino.

Quia absente te judicatum dicitur: aequum est, tibi restituiri causa defensionem. Nec obliteri tibi, quod uxor⁷ tua interfuit iudicio: aut etiam acquevit sententia: cum aliena negotia per mulieres⁸ non alteragi possint, nisi in rem⁹ suam, et proprium lucrum mandat sicut eis actiones. — P. P. prid. non. Jan. APR. et MAXIMO CONSS. 208.

5. Imp. ANTONINUS A. Pancratia.

Actionem ei, qui absentis nomine agere vult, si non cum defendat¹⁰, denegari oportere, jam edicto perpetuo expressum est. — 4 kal. Mart. DUOB. et ASPRIS CONSS. 215.

6. Imp. ALEXAND. A. Martiano.

Reum¹¹ criminis constitutum, defensionem cause suspicere non posse, antequam purget innocentiam suam, incognitum non est. — 6 kalend. Mart. MAXIMO 2 et AELIANO CONSS. 224.

7. *Idem*, A. Macrino.

Militem nec pro patre, vel matre, vel etiam uxore, nec ex sacro rescripto, procuratorio nomine experiri oportet¹²: cum neque defensionem alienam suscipere, vel redimere negotia, vel quasi suffragatorem accedere, utilitate publica permittatur. — P. P. 8 id. Mart. MAXIMO 2 et AELIANO CONSS. 224.

8. *Idem*, A. Mansueto.

Quod quis sibi debitum exigere tibi mandavit, ante litis¹³ contestationem, tu alii potendum mandare non potes. — P. P. 8 kal. septemb. MAXIMO 2 et AELIANO CONSS. 224.

9. *Idem*, A. Aufidio.

Qui stipendia merentur, suis negotiis superesse, inoffensa disciplina, possunt. Nec potest dici eum, qui honesta et veracula precedente causa mandatas sibi actiones exerceat¹⁴, alieno negotio fungi: cum, licet contentio ex persona alterius bona fide sumatur, hunc tamen rem suam¹⁵ gerere non ambigatur. Quid militibus meis interdici non modo absurdum, verum etiam iniquum est. *Sine die et consule.*

10. *Idem*, A. Castie.

Si procurator ad unam speciem constitutus, officium mandati egressus est, id, quod gessit, nullum domino prejudicium facere potuit¹⁶. Quod si plenam potestatem¹⁷ agendi habuit, rem iudicatum rescindi non oportet: cum si quid fraude, vel dolo egir, convenire eum more judiciorum non prohibeatur. — P. P. 5 kalend. Mart. AELIANO et MAXIMO CONSS. 228.

11. *Idem*, A. Sebastianio.

Neque tutores, neque curatores ex sua persona in rem pupilli, vel adolescentis procuratorem facere possunt, sed auctorem¹⁸ constitutere debent. Pupillus autem, vel pupilla, adulterus, vel adulta, tam ad agendum quam ad defendendum, tutores seu curatores interveniente, procuratorem ordinare possunt. Ipsi etiam tutores et curatores post litis¹⁹ contestationem a se factam, ad exemplum procuratorum, qui item contestati sunt, dare procuratores non prohibentur. — P. P. prid. id. Maji, ALEX. A. 3 et DIONE CONSS. 230.

12. *Idem*, A. Frontoni.

Exigendi a filio tuo mandati, qui se defensioni tua offerebat, duplicitate necessitas non fuit: aut quod defendere quis, sive libertus, sive extraneus sit, sine mandato potest, satisfactione tamen pro defensione praestita, et alia proculdubio observatione subiecta: aut quod filius etiam ultra actionem patris nomine dirigit, mandatum probare non cogitur²⁰. Sane, quod nec dum legitimam ætatem idem filius tuus compleverit, ob hoc quidem depollere a procurationis officio eum iudex non injuste²¹ potuit: sed multo justius fuit, hujusmodi defensorem audire, quam te ab sententia quasi contumacem et indefensum gravi condemnatione afficeret. — 5 kalend. octobr. AGRICOLA et CLEMENTINO CONSS. 231.

22. *Idem*, A. ad Bassum P. urbi.

Procuratoribus institutis, et post contestatam²² item dominis²³ effectu, hi, qui mandaverint, non habeant facultatem negotia persequendi, nisi capitales inimicitiae²⁴, vel morbus²⁵, vel alia²⁶ necessaria causa intercesserit: tunc enim etiam invitis his, transferri lis potest. — Dat. 13 kal. CONSTANTIN. A. et LICINIO CÆS. 3 utrisque CONSS. 319.

23. Imp. JULIANUS A. Secundo P. P.

Nulla dubitatio est, post causam in iudicio agitatam²⁷, utpote dominum²⁸ litis procuratorem effectum, etiam post excessum²⁹ ejus, qui agendum, vel defendandum item mandaverat, posse inchoatum causam iurij finire: quippe cum et procuratorem posse eum instituire, veteris juris³⁰ voluerint conditores. — Lect. 2 non. febr. JULIANO A. 4 et SALLUSTIO CONSS. 363.

24. Imp. GRATIAN. VALENT. et THEOD. AAA. Pancratio praefect. urb.

Licet in principio quæstionis persona debet inquire procuratoris³¹, an ad agendum negotium, mandatum a domino litis habeat: si tamen falsus procurator inveniatur³², nec dici controversies solent, nec potest³³ esse iudicium. — Dat. 5 kal. april. CONSTANTINOP. ANTONINO et SYAGRO CONSS. 332.

25. Imp. VALENT., THEOD. et ARCAD. AAA. Tatiano P. P.

Quicunque³⁴ prætoriana vel urbanæ prefecturae sublimis fastigium, vel ministerium militare, vel consistoriana comitive insignia meruerit dignitatis, vel proconsulare jus dixerit, aut vicarii fuerit administratione suffulsa: si quod ab eo vel inferius iurij, vel referunt, procuratoris personam in negotiis sui iura substituat. Quod si quis sanctionis hujus statuta transgressus, judicis sese iurgaturus ingesserit, careat ejus litis sorte, cuius non per procuratorem expectavit eventum: iudex nihil minus, qui contra fecerit, noverit a se viginti libras auri, [item] ab officio quoque suo tantudem ponderis exigendum. — Dat. 18 kalend. octobr. ARCAD. A. 2 et RUFINO CONSS. 392.

In AUTHENT. ut ab illustr. coll. 5, tit. 26, al. 18, seu novell. 71, cap. 1, § 1.

Hoc ius stabit usque ad illustres solos: ceteri enim communi e ius amplectuntur.

26. Imp. ARCAD., HONOR. et THEOD. AAA. Anthemio P. P.

In pecuniaris controversiis, eti specialiter hoc precepti, vel sententia minime designat auctoritas, passim unicuique (si tamen ita³⁵ maluerit) per procuratorem r. spondenti tribuimus facultatem: nisi forte quodam, justiores nonnquam ob causas vehementiores, maximi iudicis vocabat auctoritas. — Dat. prid. id. octobr.

27. Imp. ZENO A.

Constitutio prohibet duorum iudiciorum unum³⁶ eundemque publicum procuratorem esse: sed alios quidem esse in maximis iudicis gloriisimorum magistratum procuratores, alios vero qui eloquentissimis iudicibus pedaneis ministrant in litibus: ac neque eum qui item inchoavit procuratorem apud dietetam, seu pedaneum, eundem ipsum terminare ipsam item apud gloriissimum magistrum, sed nec metentalma, id est translationem mandati fieri ab ipso ad alium procuratorem, qui apud gloriissimum magistratum adsideat: nulla impensa pro permutatione procuratoris facienda in hoc metentalmate, neque communi satisfactione pro hoc metentalmate exigenda, sed et iudicatum solvi satisfactionem, et de ratihabitione cautionem ita ab initio concipi, ut comprehendantur in his ius expense hujus metentalmati, ut in quo exigitur alterutra harum satisfactionum stipuletur. Quia spondeo me et hunc apud dietetam procuratorem pro iudicatorem solutione aut satisfactione confirmatur, et si contingat ex relatione dieteta, aut ex appellatione data contra ipsius sententiam transferri causam ad maximum iudicium, cuius subiecta dieteta: etiam tum ex metentalmate futurum procuratorem in maximo iudicio simili modo confirmatur me spondeo. Si non haec omnia observata fuerint, si quidem circa maximum iudicium lex haec translata fuerit, competenter scirio quinque auri libras persolvet penam. Si vero circa dietetas haec lex prætermissa fuerit, is, qui item adimpleat, qui appareat eloquentissimo dieteta, unius auri libra exigetur penam. Alii vero duo qui ex officio segregati sunt, et attributi dietetae sive ex

28. Confer tamen L. 5, § 5, D. eod. — 21. L. 51, D. eod. — 22. L. 9, supr. L. 8, § 2, D. eod. — 23. L. 19, infr. de probat. — 24. Arg. L. 6, supr. de legib. — 25. L. 5, supr. de pos. t. L. 55, § 2, D. de liber. caus. — 9. Add. L. 55, D. h. t. — 10. L. 35, § 5; L. 45, § 4; L. 70, D. eod. — 11. Arg. L. 1, infr. de reis postul. — L. 5, pr. D. de publ. jud. — L. 17, § 2, D. ad municip. — 12. § ult. Inst. de except. add. tamen L. 8, § 2, D. L. 9, L. 15, infr. h. t. — 13. L. 11, L. 25, infr. eod. L. 8, § 5, D. mandati; L. 4, in fin. D. de appellat. — 14. Immo vide L. 7, supr. h. t. — 15. L. 55, D. eod. — 16. L. 7, supr. de tractat. — L. 12, D. de pact. — 17. Add. L. 10, in fin. L. 11, L. 12, D. h. t. de pact. — 18. § ult. Inst. de curat. — L. 15, D. eod. — 19. L. 16, supr. eod. — 20. Add. L. 1, infr. de pact. conv. — 21. L. 1, ult. h. t. de pact. — 22. L. 1, supr. h. t. — 23. L. 5, supr. h. t. — 24. L. 5, supr. h. t. — 25. L. 5, supr. h. t. — 26. L. 5, supr. h. t. — 27. L. 5, supr. h. t. — 28. L. 5, supr. h. t. — 29. L. 5, supr. h. t. — 30. Add. L. 1, infr. quando mulier tutele. — 31. Confer. L. 4, supr. h. t. — 32. L. 16,

scholis duarum auri librarum exigentur multam: ipse vero procurator a quo quid peccatum contra hanc legem fuerit, plagi castigetur a magistratu aut dixet, interdictus in posterum procuratoris officio fungi in judicio.

28. Constitutionis argumentum ex lib. Eustathii,
περὶ χρωνικῶν διατημάτων.

Si fidejussor procuratoris non definierit tempus, et dixerit forte, *Ego fidejubo pro ipso*, et si mortuus fuerit, aut amplius non appareat, id que congerit intra viginti dies, alias fidejussor dandus erit. — § 4. Si morietur, aut alias non inventariatur, si qui ad item ab aliquo datus est procurator, post vicesimum diem a judiciali decreto super alterius procuratoris datione interposito, sex mensium accessionem seu terminum habebit principalis reus peregre degens in remota provincia, ad alium procuratorem dandum, vel ad vendendum per se in judicium: si enim in proxima, non autem in longinqua provincia absit, tunc judicis arbitrio terminus, sive dilatio definitur.

TIT. XIV.

NE LICEAT POTENTIORIBUS PATROCINUM LITIGANTIBUS
PRÆSTARE, VEL ACTIONS IN SE TRANSFERRE¹.

1. Imp. Diocletianus et Maximianus AA. Aristobulo salutem.

Divine admodum constituit D. Claudius consultissimum princeps, patens noster, ut iactura cause afficerentur hi qui sibi potentiorum patrocinium advocassent: ut, hoc proposito metu, judicariae lites potius suo marte discerrent, quam potentiorum domorum opibus niterentur. Quem palam est in tantum provincialium questionibus esse commotum, ut hujus sanctionis rectores provinciali custodes, et contempta hujus rei vindices fecerit: scilicet, ut in actores seu procuratores in subsidia negotiorum vel usurpatos gratia, vel redemptos², severa sententia vindicarent. Quare cum inter sit in universum omnium, et praecipue tenuiorum, qui sepe importunis potentior intercessionibus opprimitur: inter litigantes audentiam tuam impertiri debebis. Nec metuas, ne prejudices clarissimis viris: cum D. Claudius hujus rei rectorem provincie disceptatorem, et, si res postularet, ultorem specialiter fecerit. — Dat. 4 id. septembr. AA. 3 et 2 Coess. 287.

2. Imp. Arcad., Honor. et Theod. AAA. Joanni P. P.

Si cujuscunq; modi actiones³ ad potentiorum fuerint delate personæ, debiti creditoris iactura multentur. Aperta enim credentia videatur esse voracitas, qui alias actionum suarum redimunt exactores. — Dat. 5 id. Jul. Honor. 7 et Theodos. 2 AA. Coess. 407.

TIT. XV.

DE HIS QUI POTENTIORUM NOMINE TITULOS PRÆDIIS
AFFIGUNT⁴, VEL EORUM NOMINA IN LITEM PRÆTENDUNT.

1. Imp. Arcad. et Hon. AA. Messala P. P.

Animadvertisimus plurimos injistarum desperatione causarum, potentium titulos, et clarissima privilegia dignitatis, his a quibus in ius vocant, opponere. At ne in fraudem legum adversiorumque terrorem his nominibus abutantur, et titulis qui hujusmodi dolo scientes conniverint, afficiendi sunt publica sententia nota. Quod si nullum hac in parte consensus prebuerint, ut libelli aut tituli eorum nominibus, [vel] ædibus affigerentur alienis, catenus in eos qui fecerint, vindicetur, ut affecti plumbo perpetuis metallorum suppliciis depudent. Quisquis igitur latae pulsatus, (cum ipse et rei sit possessor et juris, et titulum illatae sollemniter pulsationis excepterit) contradictoriis libellis, aut titulis alterius nomen crediderit ingerendum: ejus possessionis, aut cause, quam sub hac fraude aut retinere, aut evitare tentaverit, amissione multetur: nec repetenderet actionis, etiam si ei probabilis negotio merita suffragantur, habeat facultatem. Eos sane, qui se sponte alienis libellis inscripiuntur, cum his neque possessio neque proprietas competit: veluti fama sue prodigos, et calumniarum redemptores, notari oportebit. — Dat. 45 kal. decembr. Med., Stilicone et Aureliano Coess. 400.

Tir. XIV. — 1. Arg. tit. infr. de alienar. jud. mut. caus. fisc. add. L. 5. pr.; L. 4. c. 3, D. ed. — 2. Add. L. 15, supr. tit. prox. — 3. L. 22, 2 2, D. quod vi aut clam.

Tir. XV. — 1. d. N. 6, N. 164. — 2. L. ult. supr. tit. prox. — 3. Add. L. 15, 2 2, D. quod vi aut clam.

Tir. XVI. — 1. d. N. 17, c. 15; N. 18, c. 5; L. 3, infr. de bon. vac. — 2. d. c. 5, 2 1. — 3. L. 1, infr. tit. prox. L. 22, 2 2, D. quod vi aut clam; N. 28, c. 5, const. Tib. de div. c. 4.

TIT. XVI.

UT NEMO PRIVATUS⁵ TITULOS PRÆDIIS SUIS, VEL ALIENIS IMPOSSAT, VEL VERA REGIA SUSPENDAT.

1. Imp. Honorius et Theodosius AA. Flaviano P. P.

Regia majestatis est, ut nostra⁶ tantum domus et patrimonia titulorum inscriptione legantur. Omnes igitur intelligent, publico juri esse deputandum id, cu[m] nomen dominicum prescribitur. — Dat. 5 kal. decemb. Ravennæ, Bassus et Philippo Coess. 208.

2. Imp. Theodos. et Valentin. AA. ad Florentium P. P.

Ne quis vela regia suspendere, vel titulum audeat, sine prescriptione judicis competentis, alienis rebus imponere, quas quoquen modo qualisunque persona possideat: licet non dominus, licet injus possessor, vel temerarius invasor, qui possidet, doceatur. Eum autem, qui hoc facere ausus fuerit, si plebeius est, ultimo subdi supplicio: si clarissimus, vel curialis, vel miles, vel clericus, proscribendum deportandumque, non solum civitate romana, sed etiam libertate privari censemus: executores resque hujus legis omnes judices esse oportere. Deponendi autem, vel frangendi titulos⁷, et concindendi vela, non solum eis, ad quorum præjudicium tale aliquid contra fas contraque leges committitur: sed omnibus tam liberis, quam servis sine metu calumnia, vel accusatione criminis licentiam ministramus: decernentes, judices eorumque officia tricentis libris auri multari, si talent accusationem vel admittant, vel depositum scribi concedant. — Dat. 18 kal. Jul. Theod. A. 17 et FESTO Coess. 430.

TIT. XVII.

UT NEMINI⁸ LICEAT SINE JUDICIS AUCTORITATE SIGNA
REBUS IMPOSSERE ALIENIS.

1. Imp. Probus A. Octavio.

Sæpe scriptum est, ante sententiam signa rebus quas aliquis tenebat, imprimi non oportere. Et ideo ea rebus, aut fructibus apud te constitutis illicite imposta, poteris ipse licite detrahere⁹: ut amotis his, causa, qua ex officio tibi inferitur, terminetur. — Dat. 4 kal. Jul. Probo A. 2 et Lupo Coess. 278.

2. Imp. Dioclet. et Maxim. AA. et CC. Craugasio.

Rebus, quas alius detinet¹⁰, imprimerem signa nemini licet, etiamsi suas vel obligatas sibi eas esse aliquis affirmet.

TIT. XVIII.

NE FISCUS, VEL RESPUBLICA PROCURATIONEM ALICUI
PATROCINI CAUSA IN LITEM PRÆSTET.

1. Imp. Gord. A. Legitimo et alii.

Reipublica juribus adjuvari te sub obtentu¹¹ quantitatibus, quam eidem reipublica debes, contra juris rationem desideras. — 5 id. Januar. Gordiano A. 2 et Pompeiano Coess. 242.

2. Imp. A. Tertullo.

Cum allegas, partem¹² rerum vel actionum dimidiā fisco quo magis ejus juribus protegari, velle te donare: hujusmodi litium donationem admitti temporum meorum disciplina non patitur. Unde jus tuum, si quod tibi competit, citra invidiam fisci mei tueri solenniter cura. — S. 6 non. Aug. Gordiano A. 2 et Pompeiano Coess. 242.

3. Imp. Dioclet. et Maxim. AA. et CC. Amphion.

Abhorret¹³ a seculo nostro, sub praetextu debiti procreationem contra privatos fiscum prestare. — Dat. 8 kal. Januar. Philippopolis, CC. Coess. 294.

4. Imp. AA. et CC. Achilli.

Ad fraudem creditoribus faciem, invidiam¹⁴ fiscalium contra seculi nostri tranquillitatem implorari non deceat. Redde itaque quod fisco nostro debes: et, si conventus velut a creditore fueris, quem tibi numerasse

Tir. XVII. — 1. N. 6, N. 164. — 2. L. ult. supr. tit. prox. — 3. Add. L. 15, 2 2, D. quod vi aut clam.

Tir. XVIII. — 1. d. N. 17, c. 15; N. 18, c. 5; L. 3, infr. de bon. vac. — 2. d. c. 5, 2 1. — 3. L. 1, infr. tit. prox. L. 22, 2 2, D. quod vi aut clam; N. 28, c. 5, const. Tib. de div. c. 4.

pecuniam negas, exceptione non numerata pecuniae secundum leges uti potes. — Dat. 16 kal. Jun. Sirmii, CC. Coess. 294.

TIT. XIX.

DE NEGOTIIS GESTIS¹⁵.

1. Imp. Severus et Anton. AA. Sopatra.

Cum tutores¹⁶ filiorum tuorum suspectos facherent, eisdemque tutores [seu curatores] peteres, munere pietatis¹⁷ fungebaris: quæ causa non additum negotiorum gestorum actionem: ut sumptus¹⁸, quos in ea lite fecisti, repete possis: cum, etiam si quis pro affectione domestica aliquos sumptus fecerit, nulla ratione eos repete possit. — P. P. non oct. DEXTRÒ et Prisco Coess. 197.

2. Imp. AA. Rufina.

Contra impubes quoque, si negotia eorum urgentibus necessitatibus rationibus utiliter gerantur: in quantum locupletiores¹⁹ facti sunt, dannam actionem, ex utilitate ipsum receptum est. Quæ tibi quoque jure decernitur, quod sumptus in populum, quem Romani tutorum petendorum gratia duxisti, fecisse te allegas: si non materterea ejusdem se facere paratam propriis impendiis²⁰ ostenderit. — P. P. 10 kal. februar. LATERANO et Rufino Coess. 198.

3. Imp. AA. Hadriano.

Sive pro fratre coherede pecuniam solvisti, negotiorum gestorum actione experiri potes: sive pignoris²¹ liberandi gratia debitum universum solvere coactus es, actionem²² canderi habebis, vel judicio familie excusanda, si non est inter vos redditum, eam quantitatib[us] assequeris. — P. P. 8 kal. febr. ANULINO et FRONTONE Coess. 200.

4. Imp. AA. Claudio.

Qui pupille negotia tutoris mandato²³ suscepit, pro tute negotia non videtur gessisse, sed negotiorum gestorum actione pupilla tenebitur. — P. P. 5 nonas decemb. FABIANO et MUTIANO Coess. 202.

5. Imp. Gord. AA. Tryphonio.

Officio nec minus obsequio liberti functus, negotiorum gestorum actionem contra patroni filias pupillas habere non potest. — P. P. 13 kal. Jul. GETA et PLAUTIANO Coess. 204.

6. Imp. AA. Gallo.

Curatorem tibi quidem patris testamento datum dicis, quod non potest videri jure²⁴ factum: quod si (ut proponis) administrationi se immiscerit: negotiorum gestorum actio tam adversus eum, quam contra²⁵ heredes ejus tibi competit. — P. P. 4 Apro et MAXIMO Coess. 208.

7. Imp. Antoninus A. Euphratæ.

Si ab eo qui negotia tua gessist, heros ex duabus uncis institutus es: etiam si ideas hereditatem, in reliquis decem uncis adversus coheredem²⁶ competit tibi petitio, si quam adversus defunctum habuisti actionem. — P. P. 6 id. Mart. ROMA, SABINO et ANULINO Coess. 217.

8. Imp. AA. et C. Severo.

Adversus eos, qui negotia tua gesserint, negotiorum gestorum judicio civiliter consiste: nec tibi obserbit, si propter occupationes militares eam item tardius fueris executus: cum hoc genus actionis longi temporis prescriptione excludi non possit. — 6 kal. Aug. ANTONINO et ADVENTO Coess. 219.

9. Imp. Gord. A. Sallustio.

Si pecuniam [tuam] a debito tuo Julianus exigit, eamque solutionem ratam habuisti: habes adversus eum negotiorum gestorum actionem. — P. P. 8 kal. Mart. ROMA, SABINO et ANULINO Coess. 217.

10. Imp. ALEXAND. A. Secundo et alii.

Si servum²⁷ alienum non intilem domino constitutum ægrum curas: negotio utiliter gessisti et competenti vobis actione sumptus recuperare potestis. — P. P. 12 kal. decemb. ALEXANDRO A. et MARCELLO Coess. 227.

11. Imp. Gord. A. Secundo et alii.

Si pecuniam [tuam] a debito tuo Julianus exigit, eamque solutionem ratam habuisti: habes adversus eum negotiorum gestorum actionem. — P. P. 12 kal. decemb. ALEXANDRO A. et MARCELLO Coess. 227.

12. Imp. Gord. A. Secundo et alii.

Si servum²⁸ alienum non intilem domino constitutum ægrum curas:

negotio utiliter gessisti et competenti vobis actione sumptus recuperare potestis. — P. P. 12 kal. decemb. ALEXANDRO A. et MARCELLO Coess. 227.

13. Imp. Gord. A. Secundo et alii.

Si servum²⁹ alienum non intilem domino constitutum ægrum curas:

negotio utiliter gessisti et competenti vobis actione sumptus recuperare potestis. — P. P. 12 kal. decemb. ALEXANDRO A. et MARCELLO Coess. 227.

14. Imp. Gord. A. Secundo et alii.

Si servum³⁰ alienum non intilem domino constitutum ægrum curas:

negotio utiliter gessisti et competenti vobis actione sumptus recuperare potestis. — P. P. 12 kal. decemb. ALEXANDRO A. et MARCELLO Coess. 227.

15. Imp. Gord. A. Secundo et alii.

Si servum³¹ alienum non intilem domino constitutum ægrum curas:

negotio utiliter gessisti et competenti vobis actione sumptus recuperare potestis. — P. P. 12 kal. decemb. ALEXANDRO A. et MARCELLO Coess. 227.

16. Imp. Gord. A. Secundo et alii.

Si servum³² alienum non intilem domino constitutum ægrum curas:

negotio utiliter gessisti et competenti vobis actione sumptus recuperare potestis. — P. P. 12 kal. decemb. ALEXANDRO A. et MARCELLO Coess. 227.

17. Imp. Gord. A. Secundo et alii.

Si servum³³ alienum non intilem domino constitutum ægrum curas:

negotio utiliter gessisti et competenti vobis actione sumptus recuperare potestis. — P. P. 12 kal. decemb. ALEXANDRO A. et MARCELLO Coess. 227.

18. Imp. Gord. A. Secundo et alii.

Si servum³⁴ alienum non

exigere non potest: et idcirco adversus eos, quos res tuas tenere dicis, detorquere tuas petitiones debes. — Dat. 8 kalend. Maji, *Sirmii*, CC. Conss. 294.

21. *Idem*, AA. et CC. Michræ.

Si cognati tui servos suos manumiserunt: hoc, quod administrasse eos rem tuam contendis, impedimento³³ eorum libertati fieri non potuit. Quin autem ex actu precedenti post manumissionem, si utriusque temporis administratio non connexa³⁴, sed separata sit: conveniri non posse, proculdubio est. — Dat. 6 kal. octob. *Viminacii*, CC. Conss. 294.

22. *Idem*, AA. et CC. Eulogio.

Negotium gerentes alienum non interveniente speciali pacto, casum fortuitum³⁵ prestare non compellentur. — Dat. 11 kal. decemb. CC. Conss. 294.

23. *Idem*, AA. et CC. Theodoro.

Negotii gestis, non in rem, sed in personam est actio. — Dat. 12 kal. decemb. *Nicomediae*, CC. Conss. 294.

24. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

Si quis, nolente, et specialiter prohibente domino rerum, administratione eorum sessi immiscerit: apud magnos autores dubitabatur, si pro expensis, que circa res factæ sunt, talis negotiorum gestorum habeat aliquam adversus dominum actionem. Quam quibusdam pollicentibus directam, vel utilem: alios negantibus (in quibus et *Salvius Julianus* fuit) hoc decidentes sancimus, si contradixerit dominus, et eum res suas administrare prohibuerit, secundum Juliani sententiam, nullam esse adversus eum [vel directam, vel utilem] contraria actionem, scilicet post denunciationem, quam ei dominus transmiserit, non concedens ei res ejus attingere: licet res bene ab eo geste sint. Quid deinde, si dominus asperxit ab administratore multas expensas utiliter factas, et tunc dolosa adsimilatione habita eum prohibuerit, ut negue anteriores expensis præstet? Quod nullo modo patitur: sed ex quo [ea] testatio ad eum facta est, vel in scriptis, vel sine scriptis sub testificatione aliarum tamen personarum: ex eo die pro faciendis meliorationibus nullam ei competere actionem: super anterioribus autem, si utiliter factæ sunt, habere eum actionem contra dominum concedimus sua natura currentem. — Dat. 14 kal. decemb. *LAMPADIO* et *Oreste* Conss. 530.

TIT. XX.

DE HIS, QUÆ VI, METUSVE¹ CAUSA GESTA SUNT.

1. Imp. ALEX. A. Felici.

Persecutionem eorum, quae vi vel furto ablata sunt, etiamsi postea intercederint, integrum² esse, iure responsum est. — P. P. kalend. decemb. MAXIMO 2 et *ÆLIANO* Conss. 224.

2. *Idem*, A. Alexandro.

Cum te non solum cassis, verum etiam solvisse pecuniam confitearis: qua ratione³ ut vim passus restituisti, quod illatum est, postules, perspicci non potest: quando verisimile non sit, ad solutionem te propræsse omissa querela de chirographo, utpote per vim extorta, nisi et in solvendo vim te passum dicas. — P. P. 6 kal. Jul. *ALEXANDRO* A. 2 et *MARCELLO* Conss. 227.

3. Imp. GORD. A. Cajo.

Si vi vel metu fundum avus tuus distrahere coactus est, etiamsi maxime emptor eum ali vendidit: si tamen tua avo tuo heres⁴ extixisti, ut tibi redditio a te⁵ pretio restituatur, postquam placuit in rem⁶ quod dari actionem secundum formam perpetui edicti, aditio præside provincie poteris postulare, si modo qui secundo loco comparavisti, longe possessionis prescritione non fuerit munitus. — P. P. 6 id. Aug. *Pio* et *PONTIANO* Conss. 239.

4. *Idem*, A. Primo et Euthydico.

Si per vim vel metum mortis, aut cruciatus corporis venditio a vobis extorta est, et non postea eam consensu⁷ corroborasti: juxta perpetui formam dicti, intra annum quidem agentes, (quo experiundi potestas

³³. L. 37, D. de fideicom. libert. — 34. d. L. 37, L. 17, L. 18, D. h. t.; L. 1, infr. an ser. — 35. L. 13, D. de tutel. et rationib. distr. — 35. L. 22, D. h. t. *confir.* L. 11, D. ed. — 1. 13, supr. de transact. — 16. L. 9, infr. de contrah. et committ. stip. — 17. L. un. supr. de contract. judic. — L. 3, 2 1, D. h. t. — 18. d. L. un. 2 5, supr. de contract. judic. — L. 15, pr. D. de re milit. — 19. L. ult. 2 1, D. h. t.; L. 6, pr. D. de off. pres. — L. 7, supr. h. t. — 20. d. L. 7. — 21. d. L. 7, L. 13, supr. de transact.

³⁴. Tr. XXI. — 1. Lib. 4, D. 5. — 2. L. 59, 2 t. D. mandat.; L. 5, in fin. D. de distract. pi-

guor. — 2. L. 14, 2 t. D. ed. — 10. L. 9, 2 1; L. 14, 2 3, D. ed.; L. 15, in fin. D. de

dolo; L. 1, 2 12, D. de vi et vi am. — 11. L. 8, infr. de rescind. vendit. — 12. *Inmo* vide L.

est) si res non restitutur, quadrupli condemnationem referetis: scilicet redditio⁸ a vobis pretio: post annum vero causa cognita, eadem actio in simplicem permittitur: quæ cause cognitio eo pertinet, ut ita demum discernatur, si⁹ alia actio non sit. — P. P. 3 non. August. *GORDIANO* A. et *AViola* Conss. 240.

5. *Idem*, A. Rufo militi.

Non interest, a quo¹⁰ vis adhibita sit patri et patruo tuo, utrum ab emptore, an vero scienti emptore ab alio, ut vi metuvi possessionem vendere cogerant. Nam si adhibita vi compulsi sunt possessiones suas, que majore valebant, minimo¹¹ distrahere: jurisdictionis tenore, ut id, quod improbe factum est, in priorem statum revolvatur, impetrabunt.

6. Imp. DIOCLET. et MAXIM. AA. et CC. Polliae.

Ad invidiam alicui nocere nullam dignitatem oportet: unde intelligis, quod ad metum argendum, per quem dicis initium esse contractum, seuatoria¹² dignitas adversarii tui sola non est idonea. — P. P. 5 kalend. Maji, *Heracleæ*, CC. Conss. 24.

7. *Idem*, AA. et CC. Cotui.

Si donationis¹³, vel transactionis, vel stipulationis, vel cuiuscunque alterius contractus obligationis confessum instrumentum, metu mortis, vel cruciati corporis extortum, vel capitales¹⁴ minus pertimescendo, aditio præside provincie probare poteris: hoc ratum haberi secundum dicti formam non patietur. — Dat. 2 non. Jan. AA. Conss. 299.

8. *Idem*, AA. et CC. Tryphonio.

Cum te domus et horiti venditionem fecisse sub spe recipiendi, quod de frumento feceras, instrumentum, vel timore ne ad civilia munera non minarieris, proponas et rescindi venditionem, veluti metus causa factam, desideres: intelligis, ad ratum non habendum contractum, metum humusmodi prodesse non posse. — Dat. 11 kalend. sept. *Viminacii*, CC. Conss. 500.

9. *Idem*, AA. et CC. Hymnodæ.

Metum, non jactationibus¹⁵ tantum, vel contestationibus, sed atrocitate facti probari convenient. — Dat. 1 kal. decemb. CC. Conss. 300.

10. *Idem*, AA. et CC. Faustinae.

Accusacionis instituta vel futura¹⁶ metu alienationem seu promissio-nem factam rescindi postulantis, improbum est desiderium. — Dat. 6 kal. febr. CC. Conss. 502.

11. Imp. CONSTANTINUS A. ad Evagrium P. P.

Si per impressionem quis aliquem metuens saltum in mediocri officio constitutum¹⁷, rei sue in eadem provincia vel loco, ubi tale officium peragit, sub venditionis titulo fecerit cessionem: et quod emptum fuit red-datur, et nihil minus etiam pecunia retineatur: simili pena servanda, si qui vel¹⁸ conjugis vel amici nominibus abutentes, prædam tamen sibi acquirant. — 10 kalend. octob. *Aquileiae*, CONSTANTIO A. 7 et CONSTANTINO Cæs. Conss. 553.

12. Imp. HONOR. et THEODOS. AA. ad populm.

Venditiones¹⁹, donationes²⁰, transactiones²¹, que per potentiam ex-tortaræ sunt, præcipimus infirmari. — Dat. 15 kal. Mart. *ipsi* AA. 8 et 3 Conss. 409.

TIT. XXI.

DE DOLO MALO⁴.

1. Imp. SEVERUS et ANTONINUS AA. Clementinae.

Si fidejussor a creditore pignora emerit²²: oblatæ quantitate sortis et usurarum, tibi dominium cum fructibus, quos bona fide perceperit, con-sultius restituet, ne fidei rupta gratia de solo possit actio exerceri. — Accepta dat. 3 id. Maji, *PLAUTIANO* et *GETA* Conss. 204.

2. Imp. ANTONINUS A. Agrippæ.

De dolo actio, cum alia²³ nulla competit, causa cognita⁴ permittitur. — Dat. non. novemb. *GENTIANO* et *BASSO* Conss. 212.

¹¹. infr. h. t. — 13. L. ult. infr. ed. — 14. L. 2, infr. ed. — 15. L. 9, pr. D. ed. — L. 13, supr. de transact. — 16. L. 9, infr. de contrah. et committ. stip. — 17. L. un. supr. de contract. judic. — L. 11, 2 1, D. h. t. — 18. d. L. un. 2 5, supr. de contract. judic. — L. 15, pr. D. de re milit. — 19. L. ult. 2 1, D. h. t.; L. 6, pr. D. de off. pres. — L. 7, supr. h. t. — 20. d. L. 7. — 21. d. L. 7, L. 13, supr. de transact.

¹². Tr. XXI. — 1. Lib. 4, D. 5. — 2. L. 59, 2 t. D. mandat.; L. 5, in fin. D. de distract.

guor. — 2. L. 14, 2 t. D. ed. — 10. L. 9, 2 1; L. 14, 2 3, D. ed.; L. 15, in fin. D. de

dolo; L. 1, 2 12, D. de vi et vi am. — 11. L. 8, infr. de rescind. vendit. — 12. *Inmo* vide L.

3. Imp. GORDIANUS A. Aquilino.

Non possunt obesse tibi tempora, que in actione de dolo solent com-paturi⁵, quibus reipublica⁶ causa (ut allegas) occuparis: sed exinde tibi incipiet tempus cedere, ex quo muneribus liberatus, facultatem agendi intra praestituta tempora corporis obtinere. — P. P. idib. August. *SABINO* 2 et *VENUSTO* Conss. 241.

4. Imp. DIOCLET. et MAXIM. AA. et CC. Manandrae.

Cum proponas, inter te, et eum quem in contubernio ancillam tuam sibi conjunxisse memorasti, placuisse, ut tibi pro eadem daret mancipium: intelligis, quod si manumisisti, vel ei tradidisti, et ille manumisisti, revocanda libertatis potestatem non habes, sed solum, si needum statutum tempus excesserit, et fidem placiti rumpat, desiderare debes, de dolo⁷ tibi decerni actionem. Quod si penes te dominum ejus remansisti: adito præside provincie, cum natu ejus hanc potes recuperare, si nulla meovatur status quæstio. — Dat. 5 kalend. Maji, *Heracleæ*, CC. Conss. 294.

5. *Idem*, AA. et CC. Amphidrose.

Si superstite patre per emancipationem⁸ tui juris effecta, matre successisti, rebusque tuis per legitimum⁹ tutorem patrem cundemque manu-missem administratis, postea transegeristi cum eo bona fide: perspicis, quod si pactum tantum factum sit, petitio tua per exceptionem submetu: si vero novatio legitimo modo intercesserit, et acceptatio subsequeta est: nullam tibi jam superesse actionem. Sane, si laesa es immode¹⁰ li-beratione soleniter per novationem, atque acceptationem tributa: non de dolo¹¹ propter paternam verecundiam¹², sed in factum actio tibi tri-buenda est. — Dat. id. Jun. CC. Conss. 294.

6. *Idem*, AA. et CC. Hymnodæ.

Dolum ex iudicio perspicuus¹³ probari convenient. — Dat. kal. decemb. CC. Conss. 294.

7. *Idem*, AA. et CC. Sebastian.

Si major quinque et viginti annis hereditatem fratris tui repudiasti: nulla¹⁴ tibi facias ejus audeare relinquitur. Sane, si ejus uxoris tibi substituta¹⁵ dolu factum est, actionem de dolo contra eam exercere potes. — Dat. 16 kalend. Maji, CC. Conss. 294.

8. Imp. CONSTANT. A. ad Symmachum vicarium.

Optimum duximus, non ex eo die, quo se quisque admissum dolum di-dicisse commemoraverit, neque intra anni utilis tempus, sed potius ex eo die, quo adseritur commissus dolus, intra continuum biennium de dolo actionem moveri: sive absuerit, sive præsto sit is, qui dolum se passum esse conqueritur. Omnes igitur sciant, neque incipienda post biennium¹⁶, neque ante completum biennium ceptæ, post biennium [vero] finienda dolis actionis [esse] concessam licentiam. — Dat. 8 kalend. Aug. *Nesso* CONSTANTINO A. 8 et *LICINIO CESARE* Conss. 519.

TIT. XXII.

DE IN INTEGRUM RESTITUTIONE⁴ MINORUM² [VIGINTIQUINQUE ANNIS.]

1. Imp. ALEXANDER A. Plotianæ.

Illud inspicendum est, num inoficiosi querelæ vel palam vel tacita³ dissimilatione sit renunciatum. Nec hoc autem in tuam personam cadere posse auxilium, quod etiam impertitur, ostendit. — Dat. 8 id. Jul. MAXIMO 2 et *ÆLIANO* Conss. 224.

2. Imp. GORDIANUS A. Alejandro.

Eo tempore, quo soror tua auxilio etatis juvabatur, si patris intestati bonorum possessionem acciperet debuit, licet quinque⁴ filios superstites haberuit, non tamen ideo minus ad edicti prærogativam pertinet: scilicet si nunc per etatem beneficium restitutionis largitur. — P. P. 8 id. Aug. *ULPIO* et *PONTIANO* Conss. 239.

3. Imp. DIOCLETIANUS et MAXIM. AA. et CC. Attiano.

Si curatore habens minor quinque et viginti annis post pupillarem etatem res vendidisti, hunc contractum servari non oportet: cum non

probat. — L. 5, 2 5, D. de minor. — 7. Infr. de tempor. in integr. rest.; L. 1, infr. si tutor vel cur- — 8. L. 44, D. de minor. *juncta* L. ult. infr. h. t. — 9. *Inmo* vide L. 9, 2 4, D. de ju- — 10. L. 1, 2 5, D. de minor. — 11. L. 11, D. h. t. — 12. L. ult. infr. qui et advers. quos. — 13. L. 6, D. de probat. — 14. L. 2, L. 5, supr. de jun. et facti ignor. — 15. L. 9, 2 4, D. h. t. — 16. L.